

УДК 640.43:005.342.1

*Олена Василенко,
старший викладач кафедри
готельно-ресторанної справи
Київського університету
туризму, економіки і права*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

У нових сучасних умовах реформування національної системи освіти України виникла потреба практичної підготовки фахівців ресторанної справи до активного вирішення проблем у постійно мінливому соціальному середовищі. У статті висвітлено проблему підготовки управлінських кадрів закладів ресторанного господарства та запропоновано інноваційні методи навчання дисципліни «Інноваційні ресторани технології», які ефективно впливають на формування управлінця нового типу.

Ключові слова: *інноваційні технології, методика навчання, управлінські кадри закладів ресторанного господарства, навчання управлінців ресторанного господарства, інноваційні технології в ресторанній справі.*

В новых современных условиях реформирования национальной системы образования Украины возникла потребность практической подготовки специалистов ресторанного дела к активным решениям проблем в постоянно меняющейся социальной среде. В статье освещена проблема подготовки управленческих кадров учреждений ресторанного хозяйства и предложены инновационные методы обучения дисциплины «Инновационные ресторанные технологии», которые эффективно влияют на формирование управленца нового типа.

Ключевые слова: *инновационные технологии, методика обучения, управленческие кадры заведений ресторанного хозяйства, обучение управленцев ресторанного хозяйства, инновационные технологии в ресторанном деле.*

In modern conditions of reforming the national education system of Ukraine there is a need practical training restaurant business to active solutions in a constantly changing social environment. The article highlighted the issue of management training institutions restaurant industry and offer innovative methods of teaching discipline «Innovative technologies restaurant» that effectively influence the formation of a new type of manager.

Key words: *innovative technologies, methods of teaching, administrative staff restaurant business establishments, training managers restaurant facilities, innovative technologies in the restaurant business.*

Постановка проблеми. Процеси реформування національної системи освіти України вимагають оновлення й модернізації навчальних технологій і методів навчання. Від сучасного вищого навчального закладу вимагається запровадження нових підходів до навчання, що забезпечують розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій та стимулюють потребу майбутнього фахівця ресторанної справи у самоосвіті на основі змісту та організації навчального процесу. Актуальність дослідження проблеми підготовки управлінських кадрів закладів ресторанного господарства обумовлена потребами попиту сучасного ринку ресторанних послуг у фахівцях з високим рівнем практичних знань.

На сучасному етапі перед викладачами, які готують управлінців для закладів ресторанних господарств постає проблема пошуку шляхів підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення, зміцнення їх позитивної мотивації в навчанні. Робота зі студентами вимагає поєднання знань, які вони отримують у вищих навчальних закладах з практичною сферою майбутньої діяльності. Однією з можливостей розв'язання даної проблеми є запровадження технологій інтерактивного навчання. Методи інтерактивного навчання є складовою частиною сучасних інноваційних технологій. Метою застосування інтерактивних методів у процесі вивчення дисципліни «Інноваційні ресторанны технології» та підготовки управлінських кадрів є створення комфортних умов навчання, в яких усі студенти взаємодіють між собою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Осмисленню проблеми інноваційних технологій присвячені праці В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Креміня, В. І. Лугового, В. О. Сухомлинської, В. Д. Шарікова та ін. Аналіз вітчизняної наукової літератури показав, що найбільшу кількість публікацій присвячено аналізу інноваційних технологій і методів навчання, зокрема дослідження А. Алексюк [1], Р. Гуревич [3], А. Павленко і С. Стешенко [7] та ін. Проблемам впровадження інновацій в освіту приділила увагу І. Богданова [2]. Вона визначила напрями такого впровадження: вдосконалення традиційного педагогічного процесу (модернізація, модифікація, раціоналізація), трансформація традиційного процесу (радикальні перетворення), комплексність видозмін (модернізація, модифікація, раціоналізація традиційної системи і її трансформація). Однак питання ефективного застосування інноваційних методів навчання залишається ще недостатньо вивченим, а наведені аргументи підтверджують актуальність обраної теми для дослідження.

Мета статті: дослідити інноваційні технології та методи навчання управлінських кадрів закладів ресторанного господарства на прикладі викладання дисципліни «Інноваційні ресторанны технології».

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає впровадження у навчальний процес ВНЗ інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації

(італ. *innovazione* – новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства. У педагогічній науці проаналізовано інноваційні методи навчання, спрямовані на ефективне засвоєння знань студентами, розвиток їх інтелекту, набуття умінь і навичок, досвіду самоосвіти, наукової роботи, набуття якостей, які сприятимуть творчій самореалізації. Зважаючи на актуальність інноваційних освітніх процесів, розглянемо порівняльну характеристику традиційного та інноваційного навчання (табл. 1).

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика
традиційного та інноваційного навчання**

Критерій характеристики	Особливості технології навчання	
	Традиційна	Інноваційна
Місце і роль викладача у навчальному процесі	Суб'єкт, який визначає всі аспекти процесу навчання	Суб'єкт, який ініціює процес навчання і стимулює перетворення студентів в активних суб'єктів процесу навчання
Місце і роль студентів у навчальному процесі	Сприйняття, засвоєння і відтворення інформації, яку надає викладач	Активне засвоєння і генерування знань, отриманих із різноманітних джерел
Тип інформаційної комунікації	Керована викладачем інформація	Багатоканальна система, яка генерує інформацію між викладачем і студентами, а також забезпечує інформаційну взаємодію між ними
Методи управління процесом навчання	Тоталітарне або авторитарне управління	Демократичне управління
Рівень творчості	Творчість притаманна викладачеві, студенту пропонується вже готова інформація	Творчість викладача стає все більш різноманітною, а діяльність студентів має яскраво виражений творчий характер
Проблемність процесу навчання	У кращому випадку має місце описування проблем чи проблемних ситуацій	Навчання відбувається в основному на прикладах і в умовах проблемних ситуацій, що сприяє формуванню вмінь їх визначення і вирішення
Рівень контролю за процесом навчання	Формальні, не індивідуалізовані форми контролю, жорсткий контроль	Гнучкі індивідуалізовані форми контролю, навчання студентів самоконтролю та рефлексії
Результат навчання	Сукупність знань	Сукупність знань, практичних вмінь і навичок, здатність до їх творчого використання в професійній діяльності

Зробивши порівняння, встановлено, що інноваційні технології відрізняються від традиційних перш за все місцем і роллю основних учасників навчального процесу – викладача і студентів, їх взаємовідносинами, характером і змістом освітньої діяльності. Особлива цінність інноваційного навчання в тому, що студенти навчаються ефективній роботі в колективі. Інноваційні методи навчання скомпонували низку цікавих правил: кожна думка важлива; не бійся висловитись; ми всі – партнери; обговорюємо сказане, а не людину; обдумав, сформулював, висловив; кажи чітко, ясно, красиво; вислухав, висловився, наводь тільки обґрунтовані докази; умій погодитись і не погодитись.

Звичайно ж, нововведення не виникають як імпровізація, а є результатом тривалих наукових пошуків і узагальнення педагогічного досвіду. Креативний викладач експериментує, щоб створити ефективну методику навчання, коригує її, вдосконалює, пропонує нові методи. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал викладача. Ми пропонуємо власне бачення застосування деяких інноваційних методів навчання дисципліни «Інноваційні ресторани технології» у Київському університеті туризму, економіки і права.

За нашими дослідженнями велике значення для підготовки майбутніх управлінців ресторанної справи відіграють нестандартні заняття, які викликають зацікавлення в усіх студентів. Нестандартні заняття стимулюють пізнавальну самостійність, творчу активність і ініціативу студента.

Нестандартні заняття: заняття огляду знань (консультації, заняття взаємного навчання, студент у ролі викладача проводить семінарське заняття, студент у ролі фахівця дискутує з колегою по роботі та ін.); заняття комунікативної спрямованості (практикуми-диспути, конференції); заняття-імітаційно-моделюючі ігри (імітація фахової діяльності, виконання ролей за сценарієм); лекції-візуалізації; лекції-прес-конференції; лекції із заздалегідь запланованими помилками; лекції-презентації.

Для вивчення дисципліни «Інноваційні ресторани технології» ми поєднали декілька методів: програмований, проблемний, проектний, інтерактивний, метод створення відчуття успіху в навчанні. Програмоване навчання на сучасному етапі розвитку освіти зростає у зв'язку з можливістю використання персональних комп'ютерів. Зміст кожної теми розбивається на окремі, логічно закінчені частки навчальної інформації – елементи інформації.

Окремим видом програмованого методу є навчання із застосуванням алгоритмів, що успішно було реалізовано в навчальний процес студентів за спеціальністю 8.14010101 «Готельна і ресторанна справа» з навчальної дисципліни «Інноваційні ресторани технології» за методикою автора статті. Для удосконалення підготовки майбутніх фахівців ресторанної справи було впроваджено модуль «Інноваційні технології в управлінні

зкладами ресторанного господарства» та для практичної його реалізації адаптоване програмне забезпечення «GMS Ресторан», яке надало можливість розкрити суть інноваційних технологій управління ресторанним господарством.

Для швидкого і ефективного засвоєння нового модулю розроблено і впроваджено навчальний посібник «Інноваційні ресторани технології: автоматизована система управління «GMS Ресторан», який є невід'ємною частиною програмного забезпечення «GMS Ресторан».

Під час проведення практичних занять вдало використовувався проблемний метод навчання, який передбачав самостійне оволодіння знаннями у процесі вирішення пізнавальних проблем, розвиток самостійного мислення і пізнавальної активності студентів. Технологія проблемного навчання в процесі підготовки фахівців ресторанної справи ґрунтувалася на чітких алгоритмах, що містили послідовність взаємопов'язаних етапів: створення проблемної ситуації, яка спричиняє відчуття розумового утруднення; аналіз проблемної ситуації, пошук нових елементів знань різними способами; розв'язування проблеми і перевірка одержаних результатів; систематизація та узагальнення здобутих знань і вмінь.

Метод проектів розвиває дослідницький дух, уміння самостійно здобувати знання, аналізувати матеріал, самостійно критично мислити та висловлювати власну думку, ініціативність і наполегливість, толерантність і вміння працювати в команді, розвивати комунікативні здібності.

Інтерактивні методи (ділові та рольові ігри, спільні вирішення проблем, ситуаційні завдання) є однією з форм активних методів навчання. Розв'язання ситуаційних завдань на практичних заняттях змістового модуля «Інноваційні технології в управлінні ресторанним господарством» з дисципліни «Інноваційні ресторани технології» дозволяє здійснювати підготовку управлінських кадрів закладів ресторанного господарства.

Перед проведенням занять викладач знайомить студентів з ситуацією і переліком питань, які плануються розглядатися. На заняттях за відповідями на ці питання, студенти розробляють план дій, проекти рішень і прогнозують кінцевий результат.

При розгляді ситуацій необхідно опрацювати питання загальні до всіх варіантів («Як ви оцінюєте, що сталося у даній ситуації?», «Які помилки допущені у цій ситуації?») та низку специфічних запитань та завдань, що стосуються теми та змісту ситуації. Ефективність заняття буде значно вищою при використанні відеозаписів, кіноепізодів, записів бесід, інтерв'ю, підбірок фотодокументів, схем, графіків, діаграм, тощо.

Важливим є застосування методу створення відчуття успіху в навчанні. Під час завершення занять із змістового модуля «Інноваційні технології в управлінні ресторанним господарством» кожному студенту важливо пережити успіх завершення своєї діяльності. Перед останнім заняттям можна сформувати тимчасову виставку презентацію робіт

студентів (фотографій попередньо створених проектів віртуального ресторанного закладу, відеофільмів щодо проведення лекції-презентації на підсумковому занятті тощо). Демонстрація робіт в аудиторії та обговорення віртуальних проектів ресторанного закладу приносять емоційне задоволення студентам, які бачили, що їхня праця варта уваги. Це, у свою чергу, підсилює бажання удосконалити результати своєї роботи. Наприклад, наш досвід роботи дозволяє констатувати, що кожен студент може бути успішним, якщо підсумковий контроль із дисципліни «Інноваційні ресторани технології» провести у нешаблонній формі – лекція-презентація отриманих результатів. Такий підхід до підсумкового контролю допомагає в цікавій, ненав'язливій формі формувати характер майбутнього управлінця ресторанного закладу.

Під час вивчення дисципліни «Інноваційні ресторани технології» ефективними вважаємо такі інноваційні методичні прийоми:

- *Заздалегідь заплановані помилки.* Викладач навмисно робить помилки (лексичні, стилістичні, психологічні тощо), перед тим наголошуючи студентам, щоб вони їх помічали і виправляли, що, безумовно, викликає в них почуття власної гідності та стимулює бажання навчатися.

- *Дебати.* Обговорення, що будується на основі заздалегідь фіксованих виступів студентів, об'єднаних у команди-суперники і на основі виступів-спростувань і дискусія суперечка, обговорення певного питання. Студенти між собою із викладачами обмінюються думками, що навчає їх самостійно думати, вибудовувати аналітичний склад розуму, розвиває здатність до аргументувати та поважати думки і погляди інших.

- *Презентація.* Уміння презентувати, якісно інформувати аудиторію – важлива складова професіограми майбутнього фахівця ресторанної справи.

- *Симпозіум-форма навчальної дискусії.* Студенти виступають із повідомленнями або рефератами, а потім відповідають на запитання аудиторії.

Запропоновані методи і прийоми не універсальні, але зважаючи на власний педагогічний досвід та психолого-педагогічні дослідження, можна сформулювати певні вимоги щодо найкращого поєднання традиційних і інноваційних методів навчання. Вибір методів навчання залежить від багатьох факторів:

- навчальної дисципліни;
- теми заняття та його мети (навчальної, виховної, розвиваючої);
- змісту й структури навчального матеріалу;
- часу, відведеного на засвоєння матеріалу;
- навчально-матеріальної бази закладу;
- черговості заняття за розкладом;
- здібностей та майстерності викладача.

Висновки і перспективи. Використання інноваційних технологій та особливих методів навчання при підготовці управлінських кадрів у вищих навчальних закладах створює умови для ефективної самореалізації особистості майбутнього фахівця закладу ресторанного господарства. Значною мірою це залежить від педагогічної майстерності викладача. Основним в організації практичних занять під час вивчення змістового модулю «Інноваційні технології в управлінні закладами ресторанного господарства» навчальної дисципліни «Інноваційні ресторани технології» у Київському університеті туризму, економіки і права стала методика навчання, яка ефективно поєднує програмоване, проблемне, проектне, інтерактивне навчання та метод створення відчуття успіху в навчанні.

Вдале впровадження нестандартних занять дозволило студентам отримати практичні знання, уміння аналізувати фінансові показники віртуального ресторану, моделювати різноманітні ситуації, які важливі в практичній діяльності підприємства. Студенти навчилися розуміти інструменти управління бізнес-процесами ресторанного господарства, а також на основі аналізу фінансових результатів приймати ефективні рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А. М. Експериментальне впровадження технології модульної організації навчання у вищій школі (на прикладі гуманітарних предметів): наук.-метод. посіб. / А. М. Алексюк // Проблеми вищої школи. – Вип. 79. – К., 1994.
2. Богданова І. М. Педагогічна інноватика : навч. посіб. / І. М. Богданова – Одеса : ТЕС, 2000. – 197 с.
3. Гуревич Р. С. Інтеграція сучасної науки і деякі проблеми змісту освіти у вищій педагогічній школі / Р. С. Гуревич // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – К., 1996. – Ч. II.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.
5. Кіктенко К. З. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / К. З. Кіктенко О. М. Любарська [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К, 2001. – 256 с.
6. Пометун.О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : АПН, 2002. – 135 с.
7. Павленко А. Ф. Проблеми реалізації нової парадигми вищої освіти в Україні / А. Ф. Павленко, С. В. Стешенко // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – К., 1996. – Ч. I.
8. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе : Учеб. пособие для вузов / Д. В. Чернилевский. – М. : ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 437 с.